Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Herr Jørgen Olvertsen
Skogn st.

8. MAI

Nr. 33 | Tirsdag 14. november 1950 | 4. årg.

Den 13. april 1940 lovte generalkonsul Ringnes Quisling lojalitet og samarbeide

Han var imidlertid ikke alene om det — mange «gode» nordmenn lovte samarbeide og lojalitet også etter 25. september

H. F. K. følte seg helt klissen etter å ha lest boken «Bak okkupasjonens kulisser».

Herr geenralkonsul Ellef Ringnes sier om seg selv i en samtale med dr. Hans Dräger: «Dette minner meg om en ting. Da jeg var 8—10 år gammel hadde jeg et vakkert lyst hår og dype blå øyne» — jeg tok atter en slurk og tilføyet gravalvorlig: «Men jeg var en utpreget lystløgner».

Denne egenskap har øyensynlig ikke tapt seg med årene. I sin omtale av et møte generalkonsul Ringnes hadde med Quisling på Continental 13. april 1940 lider han som mange nå av «interessebetonet erindringsforskyvning», dog parret med lystløgn. Herr Ringnes forteller at han traff Scheidt sammen med Quisling. Det hadde vært gunstig for ham om så var tilfelle, da hadde han sikkert kunnet få bekreftet sin fremstilling. Nei, det var undertegnede herr Ringnes traff hos Quisling. Herr Ringnes kom dengang for å forsikre Quisling om sin loyalitet og vilje til samarbeid.

Da jeg hadde ferske nyheter om at herr Ringnes samarbeidet med de folk som hos den tyske minister Bräuer forsøkte å undergrave Quisling, sa jeg dette til Quisling i herr Ringnes nærvær.

Quisling som meget sjelden kom i affekt, for opp da han fikk høre om dette dobbeltspill. Da og først da truet Quisling ham og selv var jeg heller ikke elskverdig mot herr generalkonsulen. Resultatet av våre vredesutbrudd overtraff enhver forventning. Generalkonsulen gikk opp i limingen av skrekk. Han gråt og tilstod, og som unnskyldning anførte han, at hvor det gjaldt politikk var han en tullebokk, og dertil kom at han hadde vært i selskap hvor han hadde stimulert seg. Han ringte så til herr X som han hadde vært sammen med og ba ham komme opp på Continental, for å bekrefte dette. Vedkommende innfant seg og det hele endte med at herrene trakk seg litt tilbake. Quisling bare lo av episoden. Herr Ringnes var ikke den første eller siste til å søke Quisling for å love samarbeid og loyalitet, i de dagene og etter 25. september s. å.

At herr Ringnes sammen med Müller, under Riksrådsforhandlingene, har vært hos Quisling og at herr Ringnes atter har måttet be om nåde, er meg ukjent.

Men når han blander mitt navn opp i denne affære, at jeg var årsaken til at Riksrådsforhandlingene ble veltet, så er ikke dette engang en løgn med modifikasjoner — det er fri fantasi. Nei, herr Ringnes, jeg vet en av grunnene til at det ikke ble noe Riksråd. Det var for mange «Ringneser» som ville være med. At De også hadde fått klemt Dem inn, ved hjelp av Deres unge venn herr Müller, som utenriksminister, i et okkupert land, spilte ingen rolle.

Det forholder seg riktig at jeg traff herr Ringnes den 2. september 1940 og at han da pratet en hel del om Quisling. Jeg svarte ham at etter hans debut på Continental i april-dagene burde han i hvert fall ikke overfor meg «jekke» seg opp. At jeg skal ha referert dette for Quisling kan jeg ikke huske. Om jeg har gjort det spiller heller ingen rolle. — Quisling tok ikke Ringnes alvorlig i alle fall ikke etter 13. april.

Når herr Ringnes nu i sin bok (367 sider) benytter enhver anledning til å tømme sitt eget nifse indre utover Quisling og hans mann er han for sent ute. Det er ikke «god tone» lenger selv blant «Oslo-klikken».

Jeg forstår så godt at det må være leit for herr Ringnes med slike tyske forbindelser som han hadde, ikke å oppnå annet enn å bli mottatt «elskverdig» og bli lovet en «utenriksministerstilling». **Når en gjerne vil være med og spille en rolle** er det kje-

Gutten som forsøkte innbrudd hos Harsem har ikke vært frontkjemper

Det ryktes litt av hvert.

Måtte minister Dag Bryn forsvinne fra sin stilling i den allierte overkommando?

Det verserer i Oslo et forlydende om at et medlem av Utenrikskomiteen — nylig to ganger har provosert forsvarsministeren til å legge frem et dokument, som skulle vise at Norges faste medlem i Atlanterhavspaktens råd, minister Dag Bryn, under krigen på anmodning fra de allierte — måtte forsvinne fra sin stilling som representant for eksilregjeringen i den allierte overkommando?

..Etter hva det sies, ble dokumentet først fremlagt etter at vedkommende «interpellant» hadde tilbudt seg å legge fram en kopi av skrivelsen.

Vi kjenner ikke til herr Bryns militære og andre kvalifikasjoner. Imidlertid har han nå etter krigen hatt en pyramidal karriere, og som vi på ingen måte tror skyldes, at han har vært en meget tro og god tjener for det statsbærende parti.

..Herr Bryns oversikt over problemene er vel øket — i likhet med så mange andre — etter hvert som hans livlige, transkontinentale virksomhet som flypassasjer er blitt permanent. Dette må også åpenbart ha vært tilfelle med Norges fast ansatte utenrikspolitiske klarsyn, fhv. minister og nå formann i Utenrikskomiteen, Finn Moe.

..Noen timer før tyskerne foretok sin preventive besettelse av Norge, skrev herr Moe i regjeringens hovedorgan bl. a.:

«Det er derfor all grunn til for det norske folk å se fullstendig rolig på den videre utvikling av den kritiske situasjon landet er kommet opp i.»

Slik så det norske utenrikspolitiske klarsyn på stillingen i 1940. På det nota var en i høyeste grad orientert og forutseende!

Nürnberg — eller det lovede land

«Aldrig ble en tvilsom rett uttalt i så fornemme rammer»

Vi har hatt anledning til å lese en bok «Nüremberg ou La Terre Promise», som er skrevet av Maurice Bardéche, professor i litteraturhistorie ved Sorbonne. Boken ble i 1949 oversatt til tysk og utkom i Zürich, og en tysk utgave er i høst kommet på forlaget Ediciones del Restaurador i Buenos Aires. Allerede i det fryktelige «frigjøringens» år 1945 henvendte professor Bardéche seg til den opprørte almenhet for om mulig å få ørenslyd for et rolig ord om oppgjøret og hans skrift «Lettre á Francois Mauriac» brakte hele det politiske Frankrike i opprør. Våren 1949 kom boken om Nürenberg og det er fra den, at vi har hentet ovenstående bilde, som taler for seg selv. Boken er et bidrag til belysningen av den store krise, som rettstanken i aftenlandene idag gjennomlever. Og forfatteren fører sin ändelige kamp for å helbrede en syk verden og en verdensdel, som har forødt sitt arvegos og forspilt sin sjel. Vi skal ikke innlate oss på å gjennomgå bokens innhold, dertil er den for omfattende. Vi vil bare henlede oppmerksomheten på, at der også utenfor vårt arme lands grenser er verdifulle mennesker, som forsøker å tale Roma midt imot og bringe rettsstaten tilbake etter at gatens parlament har talt i mer enn fem år gjennom tilbakevirkende lover og med hevnen som ansporende kraft.

Gutten som forsøkte innbrudd hos Harsem har ikke vært frontkjemper

Det er samfunnet som er skyld i guttens skjebne. Det må bli samfunnets sak å redde ham

La gutten få arbeide, vis ham kjærlighet og vennlighet så han kan glemme de ulykkelige årene han har gjennomlevet siden 1945

Det er ikke lenge siden at NTB sendte ut et telegram om at en «frontkjemper» hadde forsøkt seg på innbrudd hos generalkonsul P. Harsem, Smestad.

Telegrammet var godt stoff for dagspressen. Det ble stort oppslag, og enkelte aviser kom også med ironiske kommentar. Det passet godt at en frontkjemper gikk til «angrep» på Harsem, og det var meningen at han skulle ta bråkmakeren Harsem på kornet. En nydelig tanke!

Harsem fant at den ståhei som NTB og avisene laget omkring denne hendelse var noe anmasende — det tydet nærmest på at den var laget med en bestemt hensikt. Han satte derfor i gang en egen undersøkelse. Resultatet av undersøkelsene har Harsem sendt Kriminalpolitiet i Oslo.

Det ville ha tatt seg pent ut om NTB og alle avisene som i ondsinnet propaganda hadde utnyttet den unge manns fortvilte handling, hadde latt offentligheten fått rede på hva Harsem har å si i denne sak.

Harsems brev som vi her offentliggjør, ligger imidlertid så skyhøyt over det nivå, som de hatspyende sensasjonsjegere i dagspressen befinner seg på, at det er en formastelig tanke å tro at disse menn vil gripe i egen barm og erkjenne.

Harsem skriver:

Til Kriminalpolitiet i Oslo.

Ad. Sigurd Halvard Pedersen.

Jeg har foretatt endel undersøkelser i anledning ovennevntes innbrudd i min leilighet i Sørkedalsveien nr. 93 — natt til tirsdag den 24. ds.

Gutten var bare et barn — 14 år — da han måtte evakuere fra Nordland i 1944. Da han kom til Oslo søkte han forgjeves arbeide inntil han fikk en post — nærmest som visergutt — på et tysk kontor (SS).

Avisenes store overskrifter at det er en FRONTKJEMPER som saka gjelder må enhver der vil tenke forstå er bare oppspinn for å lage sensasjon. En 14 års gammel gutt kunne vel ikke bli frontkjemper og heller ikke medlem av Nasjonal Samling.

Da frigjøringen kom var gutten kun 15 år gammel og da ble han arrestert og satt på Akebergveien fengsel i noe nmåneder uten fengslingskjennelse. Ved et tilfelle kom han i forbindelse med en overrettssakfører som fikk gutten fri.

Gutten burde selvsagt aldri ha vært arrestert og han ble heller ikke tiltalt for sitt forhold under okkupasjonen.

Det er lett forståelig at en gutt på 15 år kan ha fått varige komplekser som følge av denne arrestasjonen og sine opplevelser på fengslet. Han har selv opplyst at han tidlig ba om å få tale med presten. Presten spurte hva han hadde gjort. Naivt sier gutten, at han var i SS og så kommer det brutalt fra presten, at da burde han ha vært skutt. Han har vært utsatt for brutale vakter, som gikk rundt fengslet og skjøt mot sellevinduene. Han sultet vel som de andre.

Det står klart for meg at alt dette kan ha knekket gutten mentalt sett og jeg vil være den siste til å laste ham for hva han senere har gjort. Det er vel heller ikke utelukket at han kun er en brikke som andre beregnende banditter har forstått å utnytte.

Noen straff har ingen hensikt i dette tilfelle — en straff vil kun gjøre ondt verre.

Hjelp gutten til et arbeid — la ham lære et håndverk — hjelp ham til et godt hjem, så han gjennom vennlighet — kjærlighet kan komme til å glemme de ulykkelige år han har gjennomlevet siden 1945.

Det er hatets og løgnens år — i okkupasjonstiden og framover — som har knekket sterkere mennesker enn denne unge gutten. Det er samfunnets skyld at gutten er blitt vrak. Det må bli samfunnets blitt et vrek. Det må bli samfunnets plikt å søke å redde gutten.

Ærbødigst

P. Harsem.

Jeg forstår så godt at det må være leit for herr Ringnes med slike tyske forbindelser som han hadde, ikke å oppnå annet enn å bli mottatt «elskverdig» og bli lovet en «utenriksministerstilling». **Når en gjerne vil være med og spille en rolle** er det kjedelig å tulle seg vekk når sjansen byr seg. Jeg er etter lesingen av boken helt sikker på at herr Ringnes talte sant av bare skrekk den 13. april 1940, da han erklærte overfor Quisling at han var en politisk tullebokk.

En leser med normale instinkter føler seg helt klissen når han har lest boken. Den bør stå som et monument over Quislings fiender

«Det er derfor all grunn til for det norske folk å se fullstendig rolig på den videre utvikling av den kritiske situasjon landet er kommet opp i.»

Slik så det norske utenriksspolitiske klarsyn på stillingen i 1940. På det hold var en i høyeste grad orientert og forutseende!

Var det herr Moe som etterlot følgende notat i Stortinget 8. april 1940: «Avsted, avsted på lette fjed»?

Det er beklagelig at herr Ringnes ikke lenger kan fly med denne kritikk til sin venn Müller for å søke trøst mot den stygge og ondskapsfulle Quislingvenn.

H. F. K.

Aftenpostens musikk-kritiker H. J. H. gjorde skandale under Monrad Johansen-aftenen i Aulaen

Påtrengende og uhøflig angrep han to damer fordi de ikke hadde forhindret fremførelsen av evangeliesangene

Skrev sin kritikk uten å ha hørt det han kritiserte

Monrad Johansen-aftenen i Aulaen 4. oktober forløp for en tilhører på en meget vellykket måte. Salen var usedvanlig godt besatt, programmets ensidighet tatt i betraktning. Et lydhørt publikum ga på umiddelbar måte uttrykk for sin takknemlighet og begeistringen for hva den sympatiske svenske sangerinne på sterkt personlig måte foredro av komponistens tidligere og nyeste verker.

Desto større ble overraskelsen dagen etter, over den konsertkritikk som de forskjellige presseorganers sakkyndige leverte. Deres blending av saklighet, nemlig når det gjelder de tidligere komposisjoner, og usaklighet (for å bruke et mildt uttrykk), når det gjaldt det uroppførte verk var påfallende og bar bud om at tross all harmoni under konserten dog noe måtte være skjedd, noe usedvanlig. Så er også tilfelle, og forfatteren av disse linjer vil i det følgende berette herom, forat ikke en meningsløs musikk-kritikk i denne sin meningsløshet skal bli stående som musikk-kritikk.

I pausen foran siste avdeling, som bestod av de nykomponerte evangeliesanger, bega det seg at en middelaldrende herre med ett stod foran to eldre damer som satt helt bakerst i salen, overøste dem med bebreidelser, fordi de ikke hadde brukt sin innflytelse til å få forhindret framførelsen av evangeliesangene som skulle inneholde en tendensiøs, ja utfordrende tekst. Damene var — såvidt undertegnene kunne oppfatte — tause, vel målløse, ihvert fall overveldet av den talende herres veltalenhet og høyrøstethet. For vedkommende herre var ikke bare påtrengende og uhøflig ut over alle grenser, ja ikke bare rød i ansiktet av opphisselse og teatralsk i stemmen, man han brukte dessuten en så høy røst at han kunne høres over mange ben kerader og vakte pinlig oppmerksomhet blant mange.

Den høyrøstede herre var imidlertid ikke en alminnelig konsertgjenger — det ville være ilde nok det var musikkanmelderen for en av «de store» avisene i Oslo, og derfor en skandale av rang. Men den skrivende gjorde seg naturlig noen refleksjoner i anledning av dette intermesso. Han tenkte som så at når et menneske, en musikk-kritiker kommer i ekstase over et musikkstykke som han —på angjeldende tidspunkt — ikke hadde hørt, ikke kunne ha hørt, da må det være noe i veien med musikk-kritikken ikke treffe på en musikkeren, helt uansett stykkets kvalitet, og i alle tilfelle ville musikken ikke trekke på en musikk-kritikers oppladte sinn, men prel le av på eller synke tilbunns i et afektenes hav, uten å etterlaet affektenes hav, uten å etterlafra en kritikers side, hvis følelses liv var i en slik forfatning måtte være like verdifull eller verdiløs som en musikk-kritikk fra en der ikke var tilstde.

Og musikk-kritikeren var ikke

— Forts. side 4. —

---

for et rolig ord om oppgjøret og hans skrift «Lettre à Francois Mauriac» brakte hele det politiske Frankrike i opprør. Våren 1949 kom boken om Nürenberg og det er fra den, at vi har hentet ovenstående bilde, som taverdifulle mennesker, som forsøker å tale Roma midt imot og bringe rettsstaten tilbake etter at gatens parlament har talt i mer enn fem år gjennom tilbakevirkende lover og med hevnen som ansporende kraft.

Etterforskning mot endel vakter fra konsentrasjonsleiren Neerlandsdalen, Kristiansund.

Den rettslige vitneavhøring allerede begynt

Etter ordre fra riksadvokaten har politiet i Kristiansund satt i gang etterforskning mot noen av vaktmannskapet ved konsentrasjonsleiren i Nerlandsdalen, Kristiansund.

De overgrep som særlig har gjort inntrykk på riksadvokaten skal være — at ledelsen av leiren i 1945 kommanderte fanger ut til arbeide på søndag. Et klart brudd på helligdagslovgivningen. Videre er en rapport som fangenes tillitsmann sendte politiet om forskjellige overgrep også blant de ting som riksadvokaten har merket seg og som han ønsker etterforsket.

Vi har også grunn til å tro at det nå endelig vil bli satt i gang etterforskning mot den vaktmann som med fritt overlegg skjøt på en frontkjemper.

Flere av de hendelser som nå kreves undersøkt har vært offentliggjort i «8. Mai», mens disponent Vikdal var redaktør. Han møtte som første vitne i den rettslige etterforskning lørdag 11. november.

Retten ble administrert av byfogd Tønessen. Politimester Omang møtte for påtalemyndigheten.

Forhørsretten fortsetter med vitneavhøringen i denne uke.

Var det høyesterettsdommer Ferdinand Schjelderup som ga ordre til arrestasjonen av Hildisch?

Oppsiktsvekkende oppiysninger i Oslo byrett

I «Arbeiderbladet» for 12. oktober i år er inntatt et kort referat fra Oslo byrett hvor en del av de skyldige i arrestasjonen av generaldirektør Hildisch har fått forklare seg.

En av vitnene Ræder kom med en særdeles oppsiktsvekkende uttalelse og sa bl. a. ifølge «Arbeiderbladet»:

Ditlef Ræder ledet arrestasjonen av Hildisch og transporten til Møllergata 19.

Det var h.r.dommer Schjelderup som ga ordre til arrestasjonen, og den ble først foretatt etter samråd med politimester Meyer.

H.r.dommer Schjelderup må være en meget allsidig herre. — Under okkupasjonen var han «kretsen»s papirhelt, og hans åndelige produksjon mot tyskerne avgjorde formodentlig etter hans mening verdenskrigen. Dertil var han med og laget det historiske skjendselsverk som kalles «landssvikanordningene».

Etter okkupasjonen har han sittet som dommer og dømt etter de grunnlovsstridige og tilbakevirkende lover. Nå fortelles det at han også har gitt ordre til å arrestere Hildisch.

Det er første gang vi hører at dommerverdighet og påtalemyndighet innehas av samme person.

«8. Mai»

Postgiro: *81827*

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Vår stamme.

Av Erling Bjørnson.

Når håndens arbeide blir stengt ved styggevær dag etter dag, og marken ligger våt og glissen og buskene i hagen ikke er til å komme nær, blir tankene ofte mere konsentrert og man tyr inn til sitt skrivebord. La meg derfor forsøke å få form for det som melder seg, og som uvilkårlig er en frukt av dagens kamp.

Min siste lesning har vært en reprise av komponisten Monrad Johansens herlige bok om Grieg. Hele dette monumentale verk — ånder av nasjonal høyde, som sier like meget om forfatterens nasjonale ånd og kjærlighet til landet og folk, som selve boken lyser sin herlighet utover vår store nasjonale tonedikter. Og alle de tanker dette verk vekker, fører en uvilkårlig ned i dagens strid og kamp i Norge.

Det som da særlig melder seg, er tankene om de menn, de makthavere som leder vårt kjære fedreland. Om de eier den kulturens nådegave i ånd og slekt, som er vårt gamle fedreland verdig. Om deres brutale ferd med fornyede forfølgelser — Bergsvik, Harsem — alene er en kunstig og grusom avvikelse fra norsk ånd og kultur, en stormannsgalskap, eller en angstpsykose, som tid og kultur, vil evne å kvele. Time will show —! På trappene ligger iallfall en prøveballong —. «Beredskapslovene» — en Odelstingsproposisjon. Blir den vedtatt som lov, er Norges kulturelle tid forbi, og alt det store vi hadde vunnet i frihet og ånd — av de store — en saga blott!

Ja, slike tanker strømmer inn i mitt sinn, og bringer vemod og tar vekst når jeg tenker på «de store», på disse åndens høvdinger, og alt vi hadde nådd. Ville en Grieg i dag stått i geledd med dagens makthavere og deres lakeier? Med forfølgelse av anderledes tenkende. Med fortielse av krigens opphør den 10. juni 1940, etter fullmakt fra Nygaardsvolds regjering. Med dødsstraffens innførelse, som førte til den største grusomhet vår nyere historie kjenner: Mordet på den fine, edle og gode, professor Skancke? Nei, aldri ville dette ha hendt under de stores ånd og forkynnelse A l d r i! Og aldri ville dette ha hendt var det ånden fra bygdene, de gamle slekter, som hadde ledet og bestemt utviklingen. A l d r i!

Det vi i dag opplever, er en skamplett på Norges ære og et løgn, heter det, og urettferdigheten ble likesatt ved valget. Det er appellen til instinktene som i dag har avløst fortidens appell, hvor fedrelandet, æren gikk foran egeninteressen.

Det er mulig at denne utvikling ikke alene tilhører Norge, at de gamle moralske verdier ikke lengere er i kurs. Det er et vanskelig kapitel å komme inn på, og hermed får være som det vil. Men i et lite land som Norge, som stod i blant de største kulturstater, der føles den politiske fornedrelse sårere for den enkelte. Et lite samfunn føler mere slektens ære og ferd — enn det store.

Og her står vi dømte i dag. Vi føler sterkere enn noen, landets fornedrelse! Vi dømte har ikke tatt skade på vår sjel, eller tapt vårt omdømme, men trofast stått i vakt og kamp den hele tid imot «faren fra øst», som i dag er hele folkets. Vi har ikke stått i knebøyning for «dagens system», som «dømte» kvinner og menn av de gamle slekter, medens makthavernes egne stod i fabrikkene og laget våpen, bygget brakker, planerte flyplasser og bygde festningsanlegg — alt for tyskerne — **og ikke helt frie!** Ikke engang tiltale, og stemmerett beholdt de alle. Dette kalles rettferdighet innen makthavernes krets! Men ikke det alene, disse tyskarbeidere ble brukt som vaktkolonner med ladd våpen mot oss i NS, hvis «brøde» alene var medlemskap av et gammelt norsk parti! Også dette betegnes som velanstendighet, av dagens lakeier. Men mere graverende enn det jeg her har anført, det er, at disse tyskarbeidere satt i lagrettene og «dømte» oss, og fremdeles går omkring som «gode» nordmenn. Dette er Norges rettferdighet under dagens system.

*

Er det noen som er runnet av norske slekter, av norsk ånd, så er det vi «Dømte» vi forfulgte, og med høyaktelse følger vi de menns skjebne som i dag forfølges for sin kamp for **vår ære.** Og her står vi «dømte» **ikke** alene, men alt som er sundt og sterkt og uavhengig er med oss. Følg med og reis utover bygdene. Ta ikke din kunnskap fra den servile presse, den som forlengst har fraviket sin oppgave å hjelpe de forfulgte. Nå angriper den,

Hva statsministerens eget partiorgan skrev i 1930 om den senere kansleren i St. Olav Ordens råd.

Forholdene var så skandaløse at de ikke tålte dagens lys

I vårt blad nr. 30 pekte vi på det meget oppsiktsvekkende forhold at den tidligere korrupte vinhandler Hans Halvorsen i 1945 ble oppnevnt til kansler i St. Olavs Ordenen etter tilrådning av statsministeren

Da saken har vakt en voldsom oppsikt i vide kretser, finner vi det av stor interesse å gjengi det meste av hva statsministerens eget partiorgan «Arbeiderbladet» skrev den 3. april 1930 om konsul Halvorsen og dommen i «Vinmonopolsaken». Det er godt lesestoff også for statsminiser Gerhardsen.

Artikkelen gir uttrykk for kravet om renslighet, et krav som dessverre i så stor utstrekning ble glemt i 1945 og er det fremdeles.

«Arbeiderbladet» skrev bl. a.:

Sjelden eller aldri er en sak blitt behandlet med en slik grundighet, med en slik oppbydelse av talent, men en så vidløftig vitneførsel som saken mellom Vinmonopolets ledende menn og agentfirmaet brødrene Dysthe. — Sjelden eller aldri er det mot menn i offentlig stilling fremsatt så injurierende og infamerende beskyldninger som de som er behandlet i denne sak, o galdri — det kan man trygt si — har en domstol veiet og utførligere begrunnet for og mot enn denne gang.

Vinmonopolet var av den offentlige opinion alt før saken mistenkt. Og de offentlige myndigheter fant derfor at dets forhold måtte undersøkes av kyndige og upartiske menn. Det varte ikke lenge før man av denne undersøkelses forløp forstod at det var gått heslige ting i svang, og de store herrer i monopolet forstod det også, de forstod det slik at de måtte søke redning ved en parr le eller ved ett fekterstøt mot dem som hadde gått lengst i sine beskyldninger, som hadde brukt utrykk som måtte drepe enten den ene eller den annen part.

For å undra saken fra undersøkelseskommisjonen, anla Vinmonopolets herrer saken mot brødrene Dysthe, og de engasjerte de beste menn de kunne finne — som de selv mente på statens bekostning. Og ingen skal kunne si at disse advokater ikke gjorde sitt beste, det er ovenikjøpet dem som sier at de gjorde sitt verste.

Vi har nå resultatet av denne rettssak, som fra administrators side ble ledet med en tålmodighet som nesten gav inntrykket av en viss slapphet. Men det være dermed som det vil, ærerørlige beskyldninger mot konsul Halvorsen m. fl. som i k k e er mortifisert. At noen beskyldninger e r mortifisert, betyr naturligvis i den forbindelse ingen ting, hva best bevises ved domstolens avgjørelse i spørsmålet om saksomkostninger.

Dommen erakter at følgende beskyldninger er bevist:

1. ..... herr Hans Halvorsen, den tidligere vinhandler, var i økonomisk henseende særlig interessert i opprettelsen av Vinmonopolet, og da han på dette tidspunkt nød høy anseelse og hadde de fornødne forbindelser innen regjeringen, falt det ham forholds vis lett å få sine fortrolige venner og sikreste medarbeidere utnevnt til direktørstillingene i A.s. Vinmonopolet. Da saken var ordnet, forlot han selv Vinmonopolet i november 1922.»

2. «De anstrengelser som formannen i styret, herr Petterø, gjorde for å få fjernet koteriet i selskapet, førte ikke fram, da særinteressene helt fra den tid selskapet ble organisert hadde fått full frihet, *takket være herr Hans Halvorsens virksomhet.*

3. Vinmonopolets fagdirektører som tidligere ordres ga til de nye innehavetydelige ordres gå til de nye innehavere av deres gamle forretninger, og da det i fjor vår begynte å reise seg protester mot Vinmonopolets administrasjon, var situasjonen av den art at man ikke lenger kunne tvile på det *forelå korrupsjon.*

4. Hvordan nå dette forholder seg forlangte den alminnelige opinion og hele pressen, at spørsmålet om Vinmonopolet skulle ordnes uten skånsel og dette i den grad at statsministeren herr Mowinckel måtte bøye seg og herr Hans Halvorse nse getter herr Alex Brodersens fratreden i 1927 hadde vært administrerende direktør måtte selv søke avskjed i fjor høst.»

5. Imidlertid er Vinmonopolets *innkjøpspolitikk blitt mere og mere preget av private hensyn, og forholdene er nå så skandaløse at de ikke tåler dagens lys.* Ordrene plaseres systematisk hos de firmaer som har tilhørt høyere funksjonærer i Vinmonopolet, og til firmaer hvis innehavere står i intimt slektskapsforhold til med lemmer av A.s. Vinmonopolets direksjon.»

Som enhver vil kunne overbevise seg om ved å lese dommen i dens helhet, er dette bare noen ganske enkelte av de avgjørende punkter. Og slutningen derav må nødvendigvis bli

Riksadvokaten gransker seg selv

Statsråd Gundersens melding nr. 64 til Stortinget er på mange måter et tidshistorisk dokument. Det er framkommet fordi skandalene omkring rettsoppgjøret ble så mange og velkjente at Stortinget forlangte forholdene undersøkt. Justisministeren lovet det. Og så legger han fram et partsinnlegg fra Andr. Aulie.

Hvem er så Andr. Aulie? Jo, han var rikspolitisjef fra 1943 til november 1946. I denne egenskap forberedte og iverksatte han rettsoppgjøret. Han hadde som han selv sier «et sjefansvar for politiets virksomhet etter frigjøringen». (ST. meld. nr. 64, s. 2). I denne tid er det de fleste ulovligheter er begått, eller påbegynt.

Anmeldelsene for disse ulovligheter ble behandlet av påtalemyndighetene hvis øverste sjef fra 1946 var — Andr. Aulie! Da ble han nemlig riksadvokat. I denne egenskap behandlet han og avgjorde klagemålene mot politiet, altså i saker han selv sier at han har et «sjefansvar» for. I samme egenskap er det han lager stortingsmeldingen til eget forsvar, og som statsråd Gundersen endoserer.

Riktignok har riksadvokaten hatt verdifull bistand av Otto Hafting, Johs. Andenæs og endel nå kjente statsadvokater, men ansvaret er og blir Aulies. Men er dette betryggende?

Kan Stortinget finne det forenlig med sin verdighet og rettsstatens bestånd å la seg avspise med et partsinnlegg istedetfor upartiske undersøkelser? Den svenske Riksdag har nettopp nedsatt en mannsterk undersøkelseskommisjon til gransking av politiets virksomhet i en langt mindre alvorlig affære. Hvis Stortinget tømmer det skammens beger det her er rakt, så må det ha sine rystende tunge grunner. Det må bety at sakene ikke tåler sannhetens lys. Er det så ille, da står heller ikke rettsstaten til å gjenopprette, det er bare å konstatere dens undergang. Og da er det jo tross alt en indre logikk i at det skjer med Stortingets samtykke — demokratisk vis. «Den frie presse» vil finne dette i orden, så likferden vil bære alle demokratiets kjennemerker. Og de vakre, hule taler som en slik anledning krever, vil dertil trenede hyklere levere på bestilling. Jo, beredskapen er i orden. *Dixi.*

Vanskelig mat!

Av Hans Nielsen Herstad

Å søbe den kålen som en har spyttet i, går ikke inn under spiseskikkene som en finner omhandlet i «333 regler for takt og tone». En kan med andre ord gå ut fra at den slags adferd blir å betrakte som noe i retning av å spise saus med kniven. Kanskje en smule verre.

Tar dagens «gode» demokrater seg en stille stund til å reflektere over sine manerer, synes det som om de har god grunn til å føle seg beskjemmet. For hvis det kan sies om noen at de søber den kålen de selv har spyttet i, så må det i sannhet kunne sies om dem.

Det var ingen måte på hvordan de herrer kjekket seg i sin nasjonale hofferdighet i 1945. Med skrevende ben og hendene karslig i dype bukselommer, spyttet de freidig løs på både likt og ulikt. Sjøl den bitte lille — men ytterst «gode» — Ola Nordmann spilte med megen bravour opp i spyttegjøkenes kor. Riktignok måtte han stå på en taburett for å synes, men sjølgjorte taburetter fantes det jo materiale nok til i en sjåvinistisk heia-tid som 1945

Endelig fikk også Ole Nordmann utløsning for sin ubendige virketrang. Det hadde vært liten anledning før — gud bedre — men nå! nå åpnet det seg store muligheter.

Aller først fikk Ola satt i gang et «rettsoppgjør» som verden aldri hadde sett maken til, og som uttrykt i prosenter slo alle andre av marken. Dernest fikk han lov til — med Union Jack i neven — å holde storebror England i hånden da det gjaldt å «okkupere» det flatvalsete Tyskland. Ytterligere fikk han lov til å benke seg omkring kirsebærfatet sammen med de store gutta i FN., og da han så atpåtil så seg nødet til å være med i den «hauk og due»-leken som kalles A-pakten, ja da økte hans betydningsfullhet i den grad at han måtte legge ut islender'n to fulle tommer over brystet.

Store folk venter ikke på de store gjerninger. De gjør dem.

Og i 1946 skvatt Ola Nordmann

Forbunds-spalten.

de ledet og bestemt utviklingen. Aldri!

Det vi i dag opplever, er en skamplett på Norges ære og et æreløst brudd mot den kulturens høyde vårt lille land hadde nådd og som fortidens store adlet og kronet. En dyp fornedrelse, ned i kulturløs proletarisme fra det høye åndelige Parnass.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Man kan så spørre, hvordan kan et folk, som hadde slike store åndens ledere, så snart synke ned i så dyp en depresjon.

For meg er det ikke vanskelig å svare — og svaret er: Systemet, det i dag misbrukte demokrati! Alle former for politikk bør og må være underlagt gentlemanns-synet, og ikke alene tjene egenkjærligheten. Og når systemet skal synke så dypt, at et parti utvider valgordningen urettferdig for å sikre seg makten, er dermed moralens strenge lover trådt under fotsålen. Og resultatet av valget ser og føler vi! Det er ikke retten som i dag bestemmer, det er makten, det er den makt som tok sin rett på utvidet urettferdighet, og da er det ikke likere å vente! De store og glatte ord fra Gerhardsen, blir kun en ensom blomst i ugressshagen. Løgn av-

servile presse, den som forlengst har fraviket sin oppgave å hjelpe de forfulgte. Nå angriper den, skjuler sannheten, og nekter spalteplass. Den uskrevne lov — og derfor kanskje den høyeste av alle — gentlemannens — er forlengst avskaffet. Og hvor har presteskapet stått? Herregud, den norske æresånd er trådt ned på asfaltens hårde stengrunn.

*

Dette er mine tanker der uværet førte meg inn. De vil kanskje for alle føre meg enda dypere inn, dersom pressens knokkelhånd der inne i Oslo får beveget «rettferdigheten» til ny fengsling.

Jeg er beredt, men kamp skal det bli, kanskje den siste for ære og rett, for arv og stamme.

Erling Bjørnson

«Kristne Venner»

«Kristne Venner», som er en fortsettelse av «Kristen Samling», har nylig i Oslo holdt et rådsmøte med vedtakelse av statuer og drøfting av det videre arbeidsprogram. «Kristne Venner» ser det som sin oppgave å samle kristelig interesesrte tidl. NS-folk til samarbeid om Guds ord på Bibelens grunn, og være til trøst, oppmuntring og hjelp for hverandre i en ond og vanskelig tid. «Kristne Venner» er ingen organisasjon i den forstand, det er ingen kontingent eller medlemskap, og er strengt upolitisk.

Det fines sikkert i Oslo, som i Norge ellers, mange kristne tidl. NS-folk som føler seg ensomme og ikke har følt å kunne knytte noen forbindelse med de respektive religiøse samfunn. For alle disse, og forøvrig for alle rettsindige kristne, ønsker «Kristne Venner» å få være til hjelp.

På rådsmøtet besluttet rådets medlemmer enstemmig å gi en meddelelse om dette gjennom «8. Mai».

«Kristne Venner» holder foreløbig sin regelmessige møtevirksomhet bare i Oslo, den 1. og 3. mandag hver måned. Men man vil også gjerne knytte kontakt med interesserte utover landet for en utvidelse av arbeidet.

Enhver som ønsker å delta med oss er hjertelig velkommen i Jesu navn.

Henv. formann, herr Arthur Nelson, Behrensgate 6, III, Oslo, telefon 56 25 78.

Det nye herrefolket

I en serie artikler «Tokio-skisser» skriver Michael Davidson i Morgenposten:

Vi, «okkupasjonistene», er den nye herreklassen. Som tjenere for SCAP er vi storfolk, vi har spesielle gylne nummerskilt på bilene våre, spesielle forretninger står til vår disposisjon, vi har spesielle penger som bare vi har lov til å bruke, vi er spesielt fritatt fra omsetningsskatten og vi betaler en spesiell pris for den bensinen vi bruker.

Selvfølgelig er det grader av adel. Fra den ærefryktinngydende sjette etasje i Dai-Ichi-bygningen stiger vi gjennom en tåke av generaler og oberster ned til dødelige menige (G. I.s), glir litt nedover til laverestående sivilt personell, og så faller vi dypt og bratt ned til smått utenlandsk krapyl som avisfolk og den slags — med allierte diplomater godt og vel på bunn.

Dernest på den sosiale stige, men vel utenfor SCAP, kommer «utenlandske handelsmenn». De tilhører en meget lav klasse, og det er så vidt vi har samkvem med dem. De har vulgære hvite nummerskilt, betaler mer for bensinen, er ikke fritatt for noen skatt og blir holdt atskilt i «handelshoteller». Det gjorde meg skrekkelig vondt da jeg en dag hørte en G. I. kalle meg en «enda en av disse elendige utenlandske handelsfolk«. Men de har likevel rett til å dele «utlendingsdrosjene» med oss. En japaner kunne bli arrestert om han tok en «utlendingsdrosje». Dersom han må ha bil, og dersom han har råd til det, må han ta en gammel, utrangert «japansk taksi», som akterut er forsynt med en svær trekullgenerator som spruter som en vannkjele.

ledet med en tålmodighet som nesten gav inntrykket av en viss slapphet. Men det være dermed som det vil, ingen kan si at Vinmonopolets funksjonærer og deres advokater ikke har fått fremført hva de ville, og ikke fått sagt hva de tenkte.

Vi har nå resultatet av denne rettssak, som er ett blendende bevis for hvor vanvittig blandingen av ett stats monopol og private forretningsmetoder er, og på hvilket uendelig lavt standpunkt ledende menn i forretningslivet ka nstå, når deres moral for offentlighetens øyne settes på prøve. Vi bringer annet steds utførlig referat av dommens premisser. Vi skal her bare fremdra enkelte av de grove og helhet, er dette bare noen ganske enkelte av de avgjørende punkter. Og slutningen derav må nødvendigvis bli at de ledende herrer i Vinmonopolet med konsul Hans Halvorsen i spissen øyeblikkelig fjernes fra sine stillinger, og videre at denne vanskapning av ett vinmonopol oppheves og erstattes av ett rent statsmonopol.

Husk

at ved en annonse i «8. MAI» rekker De ut over hele landet.

Averter derfor når De har noe å selge, når De søker arbeide eller når De selv ønsker arbeidere eller funksjonærer.

HØYESTERETTSADVOKAT DR. JURIS
GUSTAV SMEDAL

PATRIOTISME
OG
LANDSSVIK

Hroar Høvden skriver: Denne bok må kjøpes av alle tidligere NS-folk og andre som har fått føle den «gjenreiste rettsstat» på pelsen. Og ikke bare det: den må spredes — f. eks. brukes som gavebok — til slekt og venner rundt omkring. Og den må kjøpes av enhver som uten forhåndsinnstilling og fordommer søker sann viten om forholdene i vårt land i dag.

Boken koster pent innbundet med ekstra omslag kr. 12.—, portofritt tilsendt. Fåes hos mine forhandlere og kommisjonærer samt ved direkte henvendelse til undertegnede. *Agenter og forhandlere ansettes med høy provisjon eller rabatt overalt i Norge hvor jeg tidligere ikke er representert.*

KARL SEELAND — OPPEGÅRD ST.

Forbunds-spalten.

Forbundets styre består f. t. av følgende personer: Hroar Hovden, Kapp (formann), — Anders Hafskjold, Lier (nestformann), — kjøpmann Oskar Andreassen, Espenesbogen i Troms, — fru Lilly Kaldestad, Kristiansand S., — Anders Skogstad, Spongdal i Sør-Trøndelag.

— P. Thjømøe, Stavanger, — Tore Bergstøl, Nore i Numedal.

Tore Bergstøl er som første varamann rykket inn i stedet for Arne Uhl som har overtatt lektorstilling i Finnmark og derfor midlertidig er utrådt.

Arbeidsutvalget, som har møte på Forbundskontoret 3—4 ganger i måneden, består f. t. av formann, nestformann og styremedlem Tore Bergstøl.

Som Forbundets sekretær er etter o.r.sakfører Gunnar Lindblom som fratrådte ved utgangen av august måned, ansatt o.r.sakfører Helge Grønstad. Som kasserer er ansatt kaptein (tidligere fiskerikonsulent) S. E. Sunde.

Forbundets Rettskontor er besluttet avviklet i sin nåværende form fra 1. desember d. å. En annen og billigere ordning vil bli etablert ved å slå sekretariat og rettskontor sammen. Vi håper den nye ordning skal vise seg å være like god og effektiv som den gamle har vært.

Utover høsten og vinteren vil møter bli holdt rundt omkring i fylker og distrikter. Forbundet ser gjerne at våre tillitsmenn eller andre gode menn og kvinner rundt omkring i bygd og by tar initiativet til slike møter. Underrett sekretariatet (adresse: Kierschowsgt. 5, Oslo. Telefon 377696), så vil representanter for Forbundets sentralledelse komme tilstede og gi orientering m. v.

For Buskerud fylke ble det i høst holdt møte i Drammen. Forbundets formann og sekretær var tilstede, dess uten et stort antall represenetanter for bygder og byer i fylket. Tillitsmannsapparatet ble brakt inn i faste former, fylkestillitsmann, distriktstillitsmenn og lokale tillitsmenn ble oppnevnt blant møtedeltakerne.

I Trondheim holdtes omkring 10. oktober et todagers «Forbundsstevne». Også her var Forbundets formann og sekretær tilstede. Hele første dag medgikk til møte hvor representanter fra begge Trøndelagsfylker og Trondheim by deltok. Trøndelag er allerede tidligere på det nærmeste utbygget, så møtets hensikt var å orientere om stillingen, drøfte det videre arbeid m. v. Om kvelden møttes de representanter som ikke var reist hjem, til selskapelig samvær.

Neste dag holdtes møte i Forbundets styre. Flere interesserte «observatører» overvar møtet. Mange viktige saker ble behandlet i det 10 timers lange møtet, bl. a. ble med takk mottatt trøndernes tilbud om å henlegge neste årsmøte i landsledelsen til Levangerdistriktet.

Forbundet har fra savnede frontkjemperes pårørende mottatt henstilling om å være behjelpelig med ettersøkingen. På dette felt har Forbundet både skriftlig og muntlig vært i kontakt med Utenriksdepartementet, som har vist seg interessert i at Forbundet opptar et samarbeid med departementet om oppgaver av denne art.

Forbundet vil atter be sine bidragsytere være på vakt overfor personer som gir seg ut for å representere Forbundet. Alle som samler inn bidrag (mottar kontingent) for Forbundet *skal være forsynt med Forbundets kuponghefter hvor hver enkelt kupong har sitt nummer. Forlang alltid nummerert kupong for bidrag!* Eller send bidraget direkte til Forbundets kasserer, hvoretter kvittering med Forbundets stempel vil mottas.

Store folk venter ikke på de store gjerninger. De gjør dem.

Og i 1946 skvatt Ola Nordmann opp på taburetten sin igjen og fyrte av en riktig «kjeft-smell» mot den formastelige Franco som tillot seg den frekkhet å ånde inn den samme europeiske ozonluft som en heil-norsk, «god» demokrat.

Det har gått noen år siden dengang. Og det har hendt et og annet også. Verdensscenen har vist

— Fortsettes side 4 —

!

«Kommunismen kjemper mot demokratiet med senket visir. Dets styrke ligger i evnen til å få innpass over alt hvor et demokratisk regime har svake punkter. Den beste måte å bekjempe kommunismen på er å komme arbeiderklassen i møte i sosial henseende så langt som det er forenlig med næringslivets kapasitet og utviklingsmuligheter».

*

Hvem tror De har sagt dette, som jo vitterlig er kloke ord av en klok mann? Det er ingen annen enn den forkjetrede spanske statssjef, general Franco, den eneste statssjef so mhittil har beseiret kommunismen i sitt hjemland og som derfor er lagt for hat av alle hel- og halvkommunistiske regjeringer og deres haleheng av *aviser deriblant ikke å forglemme de norske. Det var engang en dikter som ropte ut over sitt folk: Hvor lenge skal I rase mot fornuften?* ..

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

8. MAI

Redaktør Arvid B. Arntzen
Forretningsfører Per Kvendbø
Kontor: Fløyveien 25, Kristiansund N. Telefon 1330
Abonnementspris kr. 16,00 pr. år
Utgitt av Interessentskapet 8. Mai

En farbar vei.

Det er betegnende for stemningen ute i folket at det store politiske rettsoppgjør nå er ute både av øye og sinn. Selv den tidligere så meget omtalte entreprenørsak i Trondheim, som opprulles for offentligheten i denne måned, påkaller ikke interessen, enda tusener på tusener har vært engasjert i den på en eller annen måte. Vi er da ferdig med dette rettsoppgjør nå, sier mannen i gaten, og trekker trett og oppgitt på skuldrene. Men han overser og har kanskje under tidenes forstemthet og hverdagens konfiskasjonsfrykt glemt at ennå sitter et par hundre politiske fanger med tynnslitte nerver i konsentrasjonsleirene og speider etter en lysning, at ennå sliter hundreder og atter hundreder med avbetaling på forelegg og inndragninger under det såkalte Erstatningsdirektoratets hårdhendte trykk, og at tusener og stadig nye tusener av strevsomme mennesker fortsatt er stemplet æreløse og lever uten andre borberrettigheter enn den å betale skatt til et skakkjørt samfunn. Ala dette pågår i stillhet og uten at andre enn de dertil utvalgte statens tjenere kjenner til det. Vi ser da bort fra rettsopparatet, som knikrker videre som en slags vaskemaskine for det skittentøy, som uevegerlig er blitt et makabert resultat av rettsoppgjøret.

De eneste som tumler videre i uforminsket hat og forfølgelse, er de dertil innrettede aviser. At de ikke har formådd å føle folkemeningen på pulsen, er kanskje noe av et særpreg i den norske dagspresses kontorjournalistikk. Mens alle andre er trette og oppgitte og en stadig større tungtveiende krets er kommet til den erfaringsmessige overbevisning at hele det politiske rettsoppgjør er lagt for bredt an og har ført til kreftskade i folket, durer trykkpressene videre i ensidighet og uforsonlighet, når de da ikke velger fortielsen som ofte kan virke enda verre. Overfor dem som driver denne trafikk, har vi lyst til å gjengi hva en av pressens egne menn, svensken dr. Gunnar Bjurman, sier i sin bok «Tredje statsmakten»: — utan liberalitet gentemot motståndarnas uppfattning kunna tidningar i våra dagar ej tilvinna sig ett verkligt allmänt inflytande, ty med den stigande folkbildningen ha allt flera läsare innsett, att de viktiga problemställningarna i regel äro komplicerade, och at även mycket kan tala för motståndarnas synspunkter — —. I de demokratiska länder får derför politisk hetsagitation i spalterna ett allt mindre värde och den sakliga motiveringen av åsikterna ett allt større.»

Vi tror at den norske presse burde legge seg disse kloke ord på sinne, stanse litt i hetsjaget og innrømme at det kanskje var formålstjenlig i mere enn en henseende også å høre eller gi spalteplass for den annen part. Det gis enkelte hederlige unntakelser, men pressen som helhet og pressens organisasjoner vender — selvom deres innflytelse ikke må overdrives — den kolde skulder til og bidrar derved til å svekke pressens innflytelse og makt.

Vi skal ikke tigge og be for de utstøtte. De vet at deres frigjørelse og politiske gjenreisning er og må bli deres eget verk. Vi tenker mere på det samfunnsmessige fellesskap, som slår stadig større sprekker tross beredskapslovenes diktatoriske maktmidler, seg bevisst at det skjer «dog ikke formedelst noen min fortjeneste, men ene og alene av hans faderlige godhet barmhjertighet.» — «Vår egen makt er intet verd», o.s.v. På et norsk som alle forstår, kan dette sies slik:

Vår mindretallsmakt veies tusen ganger opp av flertallsmakten. Sannheten eier er iboende selvkraft som overlever et hvert nederlag. Overfor den kommer majoriteten til kort, uansett hvilke melodier den spiller på og hvilke fjær den enn pynter seg med.

Dersom vi blir hofferdige opportunister når rettens makt kommer oss i møte, så vil den igjen vende seg bort fra oss.

Opportunismens forbannede ånd har

Forbundet.

Det er mange som tror at tingene gjør seg sjøl. Det er en lettvint tro, men lite holdbar. — Som oftest må en nok koste på et lite puff såsant en vil se resultater.

Noe tilsvarende gjelder for Forbundet for Sosial Oppreisning. Oppgavene løser seg i k k e av seg sjøl. Det kreves arbeid — og endog meget arbeid — for å få tingene til, og dette arbeidet er igjen betinget av tre ting: evner, vilje og — penger!

Evnene og viljen har vi mobilisert og vi har også prøvd å gjøre det med pengene. Foruten penger nytter det lite selv om både innsikten og energien er aldri så sterk. Sjøl den kraftigste motor går i stå, mangler det bensin og olje.

«Nå er'n ute og tigger igjen,» hører jeg allerede folk si. Ja da, jeg er nok det. Og jeg kan ikke la det være heller. Vi har en oppgave foran oss så svær at bare storheten forbyr oss å svikte. Og å svikte ville det i sannhet være om en i dette øyeblikk gjør seg så opptatt av egne saker at en lar Forbundet seile sin egen sjø.

Brenner det i huset vårt, er det hver manns sak å være med og slukke. Og brenne gjør det nettopp nu, det skal jeg hilse og si.

Ondsinnethet og hevnlysten har tent fyr på både her og der rundt omkring oss, og ser vi oss ikke godt nok for, vet vi ikke ordet av før vi har en ska'varme over oss som det ikke er til å tenke på å slukke. Lån eksempelvis historieboka til ongene en stund, og se hvordan kapitlet om den nyeste tid er oversådd med giftig-gule, stinkende stikkflammer. Se hvordan lavpannetheten og uvitenheten har satt seg fore å bunnsvi det som du har vært stolt av å kalle din norske bevissthet og din nasjonale ære.

Skal denne ildspåsettelsen få lov til å gå for seg i fred og ro? Uten at du selv legger to pinner i kors for å slukke?

Nei! Og atter nei!

Ska'varme er ska'varme hvilken form den enn har. Det er ikke vettuge folk en har med å gjøre, hvis de sier at «bare la det brenne». Slikt minner mest om dyra som traver inn i varmen igjen så fort de er berget utenfor

Forbundet har satt seg det mål å slukke slik varme som dette før den ennå har fått til å ta fatt for alvor. Og til denne slukkingen trenger vi mannskap til bøttegjengen. Hver eneste neve har vi bruk for.

Også din!

Forbundet har ikke tenkt å overanstrenge noen. Fordeler en arbeidet på mange, blir ikke taket så tungt for den enkelte. Vi er mange — endog svært mange — som idag står oppmarsjert bakom Forbundets ide. Gjør vi hver og en vår aktive innsats, skal vi spille pyromanene et avgjørende puss.

Vi har regnet med at ingen skulle behøve å bli fattig om han ofrer ti kroner året på Forbundets arbeid. Ti kroner veier lite i den enkeltes pung, men en

— Fortsettes side 4 —

Autoritetssvikt.

Da stortinget var trådt sammen igjen etter nyttår 1940 gikk den uredde stortingsmann Erling Bjørnson på stortingets talerstol og henstilte til regjeringen Nygaardsvold å trekke seg tilbake, da den i k k e hadde folkets tillit. Hadde Nygaardsvold dengang hatt vett nok til å gi opp som u d u e l i g så hadde vi sluppet en okkupasjon og spart landet for tvedeling og mange lidelser som folk både under okkupasjonen og etter har vært gjenstand for. Men tyskerne hadde ik ke tillit til en arbeiderp.regjering og derfor kom okkupasjonen. Det var autoritetssvikt som dengang gjorde seg gjeldende.

Men er vi ikke atter inne i den samme situasjon? Regjeringen Gerhardsen vil på død og liv presse igjennom Beredskapsloven fordi man skjønner at regjeringen mangler autoritet. Det er først når en regjering i sin evneløshet oppdager at den mangler

som de da var så hadde man sloppet kappløpet med å få prisene

REFLEKSJONER

VI BEGYNNER I DAG

med en liten historie. Læreren spør lille Ole: Nå, er verden rund eller forkantet? — Det vet jeg ikke, svarer Ole. Men den er snudd opp og ned, for det sier mor. — Og det kan man vel også si om de «demokratiske» løfter om trygg velferd o gen verden fri for frykt og tårer, for sult og nød. Vi tror heller ikke at folk flest har noen kullsviertro på dette. La oss bare ta Englands historie i et kort pennestrøk. Baldwin tapte et parlamentsvalg på slagordet «Safety first». Chamberlain holdt på å tape krigen og tapte sin egen stilling på «Business as usual». Churchill vant derimot krigen og menneskenes hjerte under den store krigspropaganda «Blood, sweat and tears». Det gir årsak til ettertanke. La oss derfor slutte med å tro på velferdsstaten, som riktignok har vært et godt valgagn overfor de tarifflønnede velgere både en og to ganger, men det rekker ikke i lengden. Og når så kravet kommer om blod, svette og tårer, skal folket få stå sin prøve.

MENS DETTE SKRIVES

er det tapre og arbeidsomme Finnland oppe i en ny krise, hvis utgang vel ingen kan forutse. En pekepind får vi imidlertid i Norrbottens-kurieren, som mener at sosialdemokraten Fagerholm er på trappene. La oss citere: «Detta ger oss åter synen av Fagerholm, Erlander, Gerhardsen og Hedtoft før fulla inflationssegel styrande ut på den ocean, som i Attlees och Bevins England har en föga rotfast pållare. — Moskva kommer icke att hindra färden». — Nei, Moskva har mange piler i sitt kogger og dens form for den kalde krigen er stadig vekslende, slik at våre amatørpolitikere ikke lenger har noe sikkert skjold å skjule seg bak.

IMENS SØKER DOG SVERIGE MED SINE

sikre tradisjoner i utenrikspolitikken å finne et vern. Den indre ledelse, som står utenfor og ovenover partipolitikken resonnerer som så: En svensk tilslutning til Atlantpakten vil medføre, at vi med vitende og vilje stikker hodet i bjørnens gap, mens den alliansefrie politikken dog gir oss en mulighet for i en tredje verdenskrigs innledende kapitel å unngå russisk aggresjon. Enkelte mener dog, at en forberedt hjelp vesterifra under alle omstendigheter skulle garantere vår nåværende politiske status, men det finnes en lang rekke europeiske politici, som kan vitne om det motsatte: Den polske bondelederen Mikolajczyk, bulgareren småbruksiederen Dimitrov og ungareren Nagy, for å nevne noen. Vi gjør nok klokere i å følge det råd, som står innhugget på Sveaborgs granittport: «Eftervärld, stå här på egen grund og lita icke til främmande hjälp». Det kan man kalde realpolitikk og med Namsos og Andalsnes i friskt minne burde også vi vite at vårt eget beredskap er mere verd enn alle Vestens løfter tilsammen.

DEN OMSVERMEDE WINSTON CHURCHILL

har vært i København og er tross den bitre dansk-engelske smørstrid blitt hyldet over all måte. Han er jo ikke minst det forenede Europas fremste talsmann. Men rett betenkt, hva har han oppnådd helt fra 1939 til idag? Øst-Europa inntil Elben og Donau under russisk terrorvelde, resten av Europa herjet, utplyndret og overfylt av utarmede flyktninger, Frankrike lidende under økonomiske og politiske kaostendenser og lengst i vest et Storbritannia som har tapt størstedelen av sitt imperium, er skyldsatt til utlandet og med sin fremtid bundet til fortsatt hjelp fra den annen side av Atlanteren. Østmaktens overmektige krigsmakt står ved dette rest-Europas porter og under dette trykk skal så 1950 års Europa i all sin elendighet ifølge Churchill finne sin redning i sammenslutning og enighet. Det er lystelige utsikter, men det har ikke hindret de glade københavnere fra å feire ham fire dager til ende som den store statsmann. Om det resulterer i sikrere smørpriser for dansk smør i England som et første tegn på enighet om europeisk samarbeid og gjensidig støtte, er det ennå for tidlig å si noe om.

HVA HAR SÅ EUROPA A VELGE MELLOM

og hvilke av de forskjellige alternativer er mest tiltalende? Som svar på dette spørsmål vil vi sitere Oswald Mosleys organ «Union» (1/7 50): «Hverken Wall Street eller Kreml kan tilfredsstille Europas behov for en ny stabilitet i stedet for den som ble ødelagt i 1944. Begge er ikke-europeiske. Begge betrakter Europa som intet annet enn en provins i sitt industrielle og politiske system. Det finnes ingen frelse å søke hos de makter, som vil holde Europa splittet .... En ny kraft må reise seg fra selve Europa og den holder allerede på å ta form .... De fortvilte forhold tvinger Europa til å rive ned de gamle skillemurer og ut-

Vi skal ikke tigge og be for de utstøtte. De vet at deres frigjørelse og politiske gjenreisning er og må bli deres eget verk. Vi tenker mere på det samfunnsmessige fellesskap, som slår stadig større sprekker tross beredskapslovenes diktatoriske maktmidler, som bebudes. Vi tenker på det økonomiske uføre som velferdsstatens ledere har bragt hele folket ut i, på den undergangsstemning som bruser gjennom folket og på vesterlandenes kulturelle nivellering nedad, som til slutt vil føre til jernets og betongens livløshet. Folket og samfunnet k a n ennå komme opp og ut av dette uføre, men det kan bare skje gjennom samling og enighet, gjennom selverkjennelse og fordragelighet. Det er en farbar vei, og den er prøvet og sikker. Skulle det ikke være på tide å slå inn på den?

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie 2014

Tidens tale.

Av Toralv Fanebust.

Det er ikke alltid politisk kamp som utspilles i Norge i dag. Som åpenbare ideologier er både nazismen og kommunismen ute av konkurransen, og mellom borgerpartiene og Arbeiderpartiet er skillelinjene for det meste visket ut. Bestepappa Carl Joacim, Ramndal, Rostad, Lavik og onkel Einar koker i samme sodd.

Den egentlige styrkeprøve står mellom maktens rett og rettens makt.

Så vel i antall som i organisasjonsmakt, pengemakt og pressemakt var vi både få og små som dristet oss til å reise opprørsfanen mot den kompakte majoritets misbrukte rett i 1945. Men jeg tror de fleste av oss var seg bevisst at maktens rett er et kortsiktig lån, mens rettens makt er en selvkraft fra evighet av.

Når det i dag er åpenbart for alle hvilken slagkraft det er i vår lille, men intense opposisjon, — er det av den aller største betydning å være

[illegible]
nister når rettens makt kommer oss i møte, så vil den igjen vende seg bort fra oss.

Opportunismens forbannede ånd har alltid og overalt dødspiren i seg selv.

For opposisjonen er det derfor en livsbetingelse at vi som strever med å komme fram til de oppnåelige resultater, ikke lar oss «friste av djevelen» til å gå på akkord med den absolutte redelighet. Livet lar seg til syvende og sist ikke lure. Glem endelig ikke det alle som er med oss.

De som står mot oss har enten glemt denne elementære og dog så fundamentale livslov, eller de har aldri visst at den v a r og e r og b l i r, og at ingen kan krenke den utstraffet.

*

Om en aldri så åpenlyst skilter med å være «en personlig kristen», så er en likevel hedning i den utstrekning en går på tvers av livets lov. Om du bryster deg med å være gudløs, så er du like fullt en god kristen i den utstrekning du som medmenneske holder deg livets lov etterrettelig.

Dette vil både Olsen og Hansen og muligens Øverland kunne forstå. Men for en Lavik, en Ramndal og en Parm vil det vel ennå i noen tid være ubegripelig.

Toralv Fanebust

---

presse igjennom Beredskapsloven fordi man skjønner at regjeringen mangler autoritet. Det er først når en regjering i sin evneløshet oppdager at den mangler autoritet, at man vil presse igjennom en beredskapslov som gjør h e l e folket u f r i t t — værre enn under okkupasjonen.

Heldigvis er det nå kommet så mange protester mot at lovforslaget skal gjøres gjeldende, at man får håpe, at stortinget henlegger forslaget. Men stortinget har så få personligheter, at man skal ikke være for sikker på henleggelse.

Under okkupasjonen hørte man ofte «Haftingene», (det siste uttrykk for jøssinger), uttrykke, at når bare tyskerne kom ut av landet igjen så skulle alt bli så bra. Det skulle ligge båter med alle slags livsfornødenheter utenfor kysten og vente på å komme inn. Det skulle bli slik herlighet, at det ikke var grenser for lykkelige tilstander. Nå har låten fra «Haftingene» stilnet av — de er blitt sørgelig skuffet. Vi har nå en dyrtid som aldri tidligere. — Hadde man hatt en regjering med autoritet etter okkupasjonen, ville man låst fast lønningene, som de da var så hadde man sloppet kappløpet med å få prisene i været. Og et slikt pengesløseri og byråkrati som de to arbeiderregjeringer har lagt for dagen, har man aldri sett i Norge tidligere. Vi mangler en Christian Michelsen til å sette tingene på plass.

Endelig slapp det ut av Hambro da han forleden kom til USA, at han var bekymret for at det i de fleste epropeiske land satt arbeiderparti-regjeringer. Ja, hvorfor kunne ikke herr Hambro sagt dette før, og sagt det også her hjemme? Det var sikkert ikke noen animositet overfor arbeiderne som sådanne herr Hambro siktet til. Men at de som styrte manglet den nødvendige autoritet og oversikt. De manglet noe av det viktigste, nemlig ledereevnen! De tenker først og fremst på hva som gagner arbeiderpartiet, selv om det går landets interesser imot. Den norske skatteborger er klemt opp mot veggen! Har De truffet noen som er tilfreds med forholdene idag?

Gammel velger.

---

omstendigheter skulle garantere var nåværende politiske status, men det

---

må reise seg fra selve Europa og den holder allerede på å ta form .... De fortvilte forhold tvinger Europa til å rive ned de gamle skillemurer og utjevne de gamle motsetninger, begivenhetenes egen logikk tvinger hele Europa sammen ....» Den tredje kraften et selvstendig Europa, må oppstå mellom verdensmaktene i øst og vest, mellom sovjetsystemet og dollarsystemet. Den må være dem overlegne både i sin etisk-moralske og sin økonomisk-militære styrke, men i første rekke må den være istand til å presse bolsjevismen tilbake til Asia. Slik skulle det europeiske alternativ se ut, men for øyeblikket ligger situasjonen slik an, at valget står mellom de to onder: Wall Street og Kreml. — Det bør alle realpolitisk tenkende mennesker være klar over og innrette seg deretter. Skal man imidlertid oppnå noe, må man begynne med enighet innad, og det er den, som så sørgelig mangler i vårt og regjeringen Gerhardsens land. Vi, som representerer de utstøtte har gang på gang appellert til makthaverne, men forgjeves, og så går det sin skjeve gang henimot politistaten og det betyr nærmere og nærmere Kreml, ideologisk og dernest uvilkårlig også politisk hvor meget enn de høye herrer forsikre det motsatte.

Kronikk

Kirken, staten og kristendommen

Utmeldelse av statskirken

Det har av og til vært oppfordret i «8. Mai» til utmeldelse av statskirken, likesom spørsmålet ofte har vært drøftet blant tidligere NS-folk under oppholdet i konsentrasjonsleirene. At bitterheten mot statskirken og dens geistlige representanter har vært stor er ubestridelig. Og i grunnen også naturlig. For statskirkeprestenes holdning mot dem som trodde at deres samling om NS' program ville være til gagn både for land og kirke, har gjennomgående vært steilere enn noen andres, både under okkupasjonen og etter frigjøringen.

La oss dog ikke dømme dem for hårdt, men prøve å forstå deres holdning. Det er, såvidt jeg kan se to ting som forklarer deres steilhet og uforsonlighet. Statskirkeprestene er statens embetsmenn og som sådanne statens tjenere. Samtidig er de — eller skulle de være — Herrens tjenere. Som statens embetsmenn så de på NS-folk som revolusjonære, opprørere og forrædere som gikk fienden til hånde, mens de selv — etter embetsnedleggelsen påsken 1942 — offentlig hadde tatt standpunkt for regjeringen i London. Og som Herrens tjenere så de på oss nærmest som djevelens redskaper som ville bane veien for et nytt hedenskap i Norge.

At kristendommens grunnverdier skulle vernes det ville etter Quislings definisjon si selve kristendommen: det at Guds ord skulle forkynnes rent og sakramentene forvaltes rettelig — det overså disse dobbelttjenere eller betraktet det som spillfekteri.

Og fordi, de så på oss som urene, demonbesatte, som både gikk fiendens og djevelens erender og både svek vårt land og Gud, er de så ivrige i sitt krav om at vi skal angre og bekjenne vår synd før vi kan bli gjenopptatt i samfunnet og det kirkelige fellesskap.

Slik så de det, og slik ser de det gjennomgående fremdeles. La oss prøve å forstå dem. Gjør vi det, kan vi tenke på dem uten bitterhet. Å forstå er jo å tilgi.

Bitterhet mot statskirkeprestene er ingen kristelig og berettiget grunn til å melde seg ut av statskirken. Til det kreves det prinsippielle og bibelske grunner. Og slike skulle det ikke være vanskelig å få øye på

Jesus stiftet ikke noen statskirke. «Mitt rike er ikke av denne verden», sa han til Pilatus da han sto for retten, anklaget for opprør og gudsbespottelse. Den første kristne kirke var ingen statskirke. Og de første kristne menigheter var ingen soknemenigheter med faste, geografiske grenser. De var samfunn av troende. Kfr. Ap. gjern. 2,42—47.

De første kristne hadde ingen praktfulle katedraler. — Modermenigheten i Jerusalem holdt til å begynne med sine sammenkomster i en av tempelgårdens bueganger eller i private hjem. Rundt om i landet ellers, og utenfor Jødelands grenser, i det vidstrakte romerske rike, begynte de kristne misjonærer gjerne sin virksomhet i de jødiske synagoger, og når de ble fordrevet fra dem, i hjemmene til sympatisører, hvor så de troende, det nye Guds folk, fant et arnested.

I en bok som biskop Schjelderup ga ut for et par år siden, siterer han noen ord av den japanske kristne, Kagawa. — Kagawa hadde besøkt Europa og studert kristendommens kår og uttrykksformer i de land han var kommet til. Han hadde også besøkt mange praktfulle katedraler. Han hadde funnet mangt og meget som var vakkert, meget som talte til menneskenes estetiske sans og som kunne vekke skjønne stemninger og følelser, men lite av sann, levende kristendom, virksom i kjærlighet. Side om side med kateralen lå ofte slummen. Og han sier at han skulle ønske at katedralene ville synke i grus hvis sann, levende kristendom kunne bli resultatet.

Skal vi ikke være enige om at kristendommen står og faller ikke med statskirker, med flotte kirkebygninger, med institusjonell gudsdyrkelse, med faner og seremonier? Alt profetene i det gamle testamente opponerte mot den utvortes kultus og det tilstivnede formvesen innenfor jødedommen. Og Jesus tok opp igjen profetenes linje, både når det gjaldt lovtrelldommen og kultusen. Kfr. hans ord til den samaritanske kvinne om Jerusalem kontra Garisim. «Gud er ånd, og de som tilber ham, skal tilbe i ånd og sannhet».

Da så — etter mange og lange forfølgelser — keiser Konstantin i beg. av det 4. årh. hadde gjort kristendommen til den priviligerte religion, strømmet massene inn i kirken. Og med dem meget hedensk vesen. Det ble nå lønnsomt å være kristen.

Langt om lenge kom så Luther med sin reformasjon. — Han hevdet til å begynne med kirkens uavhengighet av staten. Men han hadde helt fra først av støtte av kurfyrst Henrik den vise av Sachsen. Og da katolikkene rustet seg til kamp og den katolske motreformasjon satte inn, følte Luther seg truet og inngikk allianse med den verdslige makt. Fra den tid stammer statskirkesystemet, de tyske Landskirchen og statskirkene i Danmark, Sverige, Finnland og Norge, hvor reformasjonen ble innført på kongebud i overensstemmelse med slagordet «cujus, regio, ejus religio», d. v. s. dem som har regjeringsmakten, han bestemmer også over religionen.

Hos oss hersker statskirkesystemet den dag idag. Kirken er bunnet av staten. Stortinget gir de kirkelige lover. Det gir de kirkelige bevilgninger. De kirkelige organer er bare rådgivende. Prestene er statens embetsmenn, de utnevnes av staten og lønnes av staten. De er både Herrens og statens tjenere. Og i konflikttilfeller står de i fare for at embetsmannen i dem seirer over Herrens tjener .Våger de å sette hensynet til kirkens Herre over hensynet til staten, utsetter de seg for kjedeligheter. De kan således bl. a. risikere å bli stengt ute fra kringkastingen.

Hvis Jesus kom til verden idag, mon han da ville opptre som statskirkeprest, i kappe og krage? Neppe. Kanskje heller i alminnelig arbeidsdrakt. Eller kanskje endog i fangedrakt. — Det skal være katolske prester i Frankrike som arbeider i fengslene blant fangene og som selv lar seg fengsle og deler fangenes kår for å vinne deres tillit og fortrolighet. Jeg nevner ikke dette for å drive propaganda for den katolske kirke. For min del er jeg for selvstendig og frihetselskende til å kunne gi meg inn under noe pavelig diktatur. Det eneste diktatur kristendommen anerkjenner er den hellige åndsdiktatur. Men dette diktatur er i virkeligheten ensbetydende med frihet. For «der hvor Herrens ånd er, der er frihet,» sier Paulus. Det vi gjør, drevet av Ånden, kjærlighetens ånd, gjør vi ikke nødtvungent og ugjerne, men frivillig og glad.

Det verden idag trenger er ikke statskirkekristendom, ikke institusjonell formkristendom, men radikal, bibelsk, smittende, erobrende kristendom

X.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

AVERTER

Tirsdag 14. november 1950 8. MAI Nr. 33 — 4. årg.

ABONNER

«Vi Vet»

er tittelen på et subskripsjonsverk som kommer ut ved Tiden Norsk Forlag. Etter planen skal det gi en populær framstilling av det som skjer i forskningens og vitenskapens verden.

En av verkets tre redaktører er medisinaldirektør Karl Evang. I en artikkel i hefte nr. 1 behandler han spørsmålet om hvordan vi skal herde våre barn, slik at de ikke før eller seinere skal bli gjenstand for psykisk sammenbrudd i en eller annen form. Han synes å mene at denne oppgaven tidligere har vært forsømt. Innledningsvis skriver han blant annet:

«Da krigen kom til Norge i 1940, viste det seg at ca. 2 pst. av det norske folk sviktet. De forsto ikke de verdier som vårt land sammen med mange andre land hadde skapt, og var villige til for ussel vinnings skyld å selge selv de høyeste verdier til en brutal og maktsyk fiende. Mange flere var hva vi kan kalle potensielle forrædere, d.v.s. vi hadde følelsen av at de i og for seg kunne kjøpes av fienden, men de turde ikke fordi en kraftig og klar hjemmefront holdt dem på plass. Dypest inntrykk på mange gjorde det kanskje likevel at tyskerne fant ganske mange nordmenn som de kunne bruke som angivere, mordere, sadister og terrorister. Vi seilte altså med lik i lasten, med maktsyke og ubalanserte sinn, langt flere enn noen på forhånd skulle fått innbilt oss at det fantes.»

Det er 2 pst. av forfatterens eget folk, 60000 kvinner og menn, han behandler her. Forfatteren er landets høyeste embetsmanns på medisinens område, og etter hans egen diagnose er de 60000 menneskene syke. Han har tydeligvis sine egne helbredelsesmetoder.

Det ligger nær å spørre: Er en slik mann den rette å gå til når man er i nød? Risikerer man ikke å bli skjelt ut som forræder, morder, sadist og terrorist, lik i lasten o.s.v.? Er hans underordnede i etaten påvirket av den samme ånden, slik at 60000 mennesker i dette landet står uten mental-medisinsk beskyttelse?

Det siste spørsmålet skal jeg besvare selv: Det er avgjort ikke slik i Norge. Etter det som foreligger, synes ikke dette å være medisinaldirektørens fortjeneste.

Artikkelen fortsetter:

«Man kommer ikke til målet bare ved å fordømme disse menneskene, utøse sin forakt over dem, og selv slår seg for sitt bryst: slik var ikke jeg. Vi må huske at vi hadde vært med å lage dem selv, hver eneste en.»

Dette er jo i og for seg ikke annet enn en variant av den gamle visa som vi i løpet av de siste fem årene har hørt så ofte at den ikke engang virker ekkel lenger: Man slår ned NS-folkene så ettertrykkelig som bare det norske språket gir høve til, så himler man med øynene og sukker: «Men vi rene, har ikke også vi skyld?» Imidlertid synes jeg at herr medisinaldirektøren tar uvanlig sterkt i. Inntil 1938, da han ble utnevnt til medisinaldirektør, var han hovedsakelig kjent som militærnekter og seksualopplysningsmann. Jeg vil ikke offentliggjøre noen mening om hva slags folk han i disse fagområdenes medfør har vært med å lage, men meg er det i hvert fall ikke. Og neppe mange av de andre 7000 fra Østfronten. Jeg tror ærlig talt at det blant alle de 60000 vil være vanskelig å finne en eneste som er preget av dr. Evangs mesterhånd.

Det tør være av stor interesse å bringe på det rene hva medisinaldirektøren selv utrettet i den vanskelige tiden, da andre altså sviktet. En har rett til å vente seg store ting. Jeg har for hånden to kilder å øse av når det gjelder å komme til kunnskap om hans innsats. Den ene er Jørgen Jensens bok: «Krigen på Hedemarken». Oberst Jensen hadde kommandoen over Opland Dragonregiment. En tid hadde han kommandoplass på Hamar. I beretningen fra denne tiden heter det:

«Her var det fremdeles meget å gjøre. To byråsjefer søkte om råd for plasering av Kirkedepartementets verdipairer, medisinaldirektør Evang forestilte for meg en gruppe mennesker som ville drive sosialt opplysningsarbeid blant soldatene m. m.»

Og dette var jo noe. Den andre kil

Vanskelig mat —

— Fortsettes fra side 2 —

seg å være en moderne dreiescene. Maskinmesteren i kjelleren har mer eller mindre uforvarende kommet til å trykke på noen knaster. Og dermed har hele scenen dreid 180 grader om sin egen akse.

Det er blitt kulisseforandring over det hele.

Alt lenge har de store ristet på cocktail-shakeren med velkomstdrinken til de tyske «barbarer». I dag er det bare godlåt og gyldne forespeilinger. Og når det gjelder Franco-Spania er frieriet også forlengst ute over den innle-

Consules videant etc.

Av h.r.advokat Gustav Heber.

Consules videant etc., sa det romerske senat, når staten var i fare, og innførte dermed et 6 måneders diktatur. Også vi bør om vi blir angrepet, innføre et tidsbegrenset diktatur, men vi bør se oss vel for, hvem vi gir slik diktatorisk myndighet. Utelukket derfra bør være en sosialistregjering. Dens mål er det samme som kommunistenes, nemlig å avskaffe privat eiendomsrett til produksjonsmidler. Det er bare med hensyn til midler, at de er uenige. Kommunistene proklamerer at de vil gjøre det med vold, sosialistene med noe de kaller lovlige midler, som kan oversettes med list. Forholdene bak jernteppet er begge parters utopiske ideal. Hvem skal vi så utse til diktator. Dertil trenger vi en handlekraftig personlighet, helst med militær utdannelse, men vi kan også bruke en handlekraftig skipsreder eller annen forretningsmann av Christian Michelsens type. Vi må gi han myndighet til i fredens dager å organisere et eventuelt diktatur, som automatisk må tre i kraft, når vi blir angrepet, og automatisk opphører når angrepet er definitivt avvist. Han bør ha myndighet til hva som helst unntagen helt eller delvis å kapitulere eller åpne forhandlinger med fienden. Han bør bringe hele d en kongelige familie, regjeringen og muligens også våre stortingspresidenter i sikkerhet hinsides Atlanterhavet til et der på forhånd reservert oppholdssted. — Når angrepet definitivt er avvist, trer regjeringen igjen automatisk i funksjon.

Den ting, at vår nåværende regjering våger å by oss de såkalte beredskapslover, gir oss et uhyggelig bilde av, hvor langt den er kommet på vei når det gjelder å etterape forholdene bak jernteppet. Heldigvis har den strukket hestefoten så langt frem, at den ikke lar seg bortforklare ved avdempende snakk. Dens plutselige interesse for lover er mer enn forbausende. Hittil synes den å ha vært helt blottet for juridiske hemninger, når den har satt seg utover grunnlov og lov. Når den tross disse har ment å kunne gjennomføre noe, har den neppe noensinne spurt seg selv, om det påtenkte var lovlig eller ikke, eller funnet grunn til å innhente regjeringsadvokatens betenkning forsåvidt.

Dette vanstyrte og mishandlede folk er et lovlydig folk med stor medfødt sans for lov og rett. — Med stor tålmodighet, men med avsky har det sett gjennom fingre med lovbruddene, hvor slett de enn måtte være begrunnet i den påståtte rådende nødstilstand. Nød bryter alle lover, men den skaper ikke rett, ti nød og rett er motsatte begreper, og derfor er et ord som nødsrett en selvmotsigelse. Nød kan i høyden gjøre et rettsbrudd straffefritt. Den er rettsødeleggende, men ikke rettsskapende.

Oslo 25. oktober 1950.

Gustav Heber.

Det lyves bevisst

i den allerede meget berømte Odelstingsprp. nr. 78, 1950, s. 46, sp. 2, finner man følgende: «Den 9. april 1940 gjorde Stortinget i Elverum følgende vedtak: Stortinget bemyndiger Regjeringen til, inntil det tidspunkt kommer da Regjeringen og Stortingets presidentskap etter konferanse innkaller Stortinget til neste ordinære møte, å vareta rikets interesser og treffe de avgjørelser og beføyelser på Stortingets og Regjeringens degne, som må fø

Forbundet —

— Fortsatt fra side 3 —

stabel av tier'er blir en kapital. Og det er just den kapitalen som vi i dette øyeblikk trenger mere enn noen sinne. Vi er beskjeftiget med aktuelle oppgaver av største viktighet.

Har du ikke alt gjort din skyldighet mot Forbundet, så betal din tier straks. Men g j ø r det — og gjør det m e d e n g a n g. La det ikke bli bare med en smukk tanke. En god tanke kan være bra, men en god handling er bedre.

Innfri din kupong når vår tillitsmann hjemsøker deg. Eller send oss en postanvisning direkte til hovedkassen under adresse: **Forbundet, Kierschows gt. 5, Oslo** Skriv bakpå talongen: Årsbidrag for 1950.

Vi skal være mer enn fornøyd om hver eneste av våre me

Stor bokrealisasjon.

n Vi har fått anledning til å oppta bestillinger på følgende bøker til særdeles billige priser. Bøkene sendes pr. omgående portofritt mot innsendelse av beløpet. Benytt anledningen. Følgende bøker kan f. t. leveres:

«Etter 7 Mai» av Anders Bergløf	før kr.	7,60,	nå kr.	2,50
«Grunnlovsbrudd», av Bjørn Vardaas	» »	4,80,	» »	2,00
«Rettsliv og Rettsstat» av Bjørn Vardaas	»	3.50	» »	1.50
«Utrolig men sant» av P. Harsem	» » »	10,00	» »	4,00
«Folkedommen over Rettsvikerne» av P. Harsem,	» »	3,00	» »	1,50
«Det Frie Ord» — «Skolenytt», red. Vikdal	» » »	4,00	» »	1,00
«Læreraksjonens sanne bakgrunn», Rektor Lødrup,	» »	4,00	» »	1,00
«Fanebustsaken», 2 hefter	» » »	4,00	» »	2,00

«8. MAI», Box 41, Kristiansund N.

Frontkjemper

30 år og gift, med handelsgym. og praksis som kontormann, selger og reisende, med bilcertifikat og gode attester, søker fremtidsstilling hvor som helst.

Sigurd Forsth,
Horten

Presentkort

Bergsviks historiske, politiske og juridiske testamente «Vi er ikke forbrytere» kommer. Dette ble sagt i lagmannsretten forleden dag. Derfor anbefales PRESENTKORT som julegave. Pris pr. ekspl. kr. 10,— franko. Ved innsendelse av dette beløp sendes presentkortet direkte eller, hvis ønskes, til bestilleren.

Bedes bestilt straks. Hilsen ARNE BERGSVIK, Billingstad.

«Murene ramler»

Ny oppsiktsvekkende bok av P. HARSEM, post box 23, Smestad pr. Oslo. Pris kr. 1,50 inkl. porto.

UTROLIG, MEN SANT»

Restopplaget selges for kr. 4,00 inkl. porto.

Enestående tilbud!

Vi har anledning til å by Dem følgende bokpakke til den uhørt lave pris av kr. 6,— fritt tilsendt. Pakken inneholder:

Generalkonsul **P. Harsems 3** bøker:

«Utrolig men sant», «Folkedommen over Rettssvikerne» og «Murene ramler».

Beløpet kr. 6,— kan sendes vår postgirokonto nr. 81827 eller direkte til: **«8. Mai», Kristiansund N.**

Landbrukskandidat,

energisk og med lang, solid praksis både som funksjonær og praktiker ønsker plass nå eller senere som gårdsbest., forv., ev. gårdskar eller hva som helst. Kyndig i skogbr., snekkering, har certifikat. 1. kl. attester fra skoler og praksis. Bill. mrk. «Ordensmann nr. 418».

Brukte maskiner.

«Tempus» kunstgjødselspreder, «Bjørneruds» hakkelsmaskin «Werners» kornrensemaskin, samt en ny «Case» traktorkultivator, tilsalgs

Alt lenge har de store ristet på cocktail-shakeren med velkomstdrinken til de tyske «barbarer». I dag er det bare godt og gyldne forespeilinger. Og når det gjelder Franco-Spania er frieriet også forlengst ute over den innledende periode. I dag må Ola Nordmann finne seg i å rekke pene lanken til representantene for det land «wo die Tomaten glühen». Om få dage står også Franco-Spania som de «godes» likemann både i FN og i A-alliansen. På den annen side har lille Ola måttet avsverge sin tro på vennen Sovjet-Russland. «Det landet,» sier Ola i dag, «har bestandig vært min personlige bussemann!»

Stiftelsen norsk okkupasjonshistorie 2014

Jo, jo, nå søbes det flittig av den bespyttede kålen. Man langer i seg så man glemmer å dra pusten. Det er ikke noe som heter at «jeg vil ikke». Pene barn spiser det som blir satt fram for dem.

Hvor lenge vil det gå før man når så langt ned i fatet at man også når fram til «rettsoppgjøret»? Det ligger og venter på tur.

Og ned må også det, Ola, — dessverre! Sjøl om det smaker aldri så ille! Og sjøl om det lukter råttent! For at kålen er i den forfatning, har du ene og alene deg selv å takke for.

Ned må den!

Hans Nielsen Herstad.

---

gjøre. To byråsjefer søkte om råd for plasering av Kirkedepartementets verdipairer, medisinaldirektør Evang forestilte for meg en gruppe mennesker som ville drive sosialt opplysningsarbeid blant soldatene m. m.»

Og dette var jo noe. Den andre kilden er permen til et av heftene som er nevnt foran. I en beskrivelse av dr. Evangs vita heter det blant annet:

«I krigsårene oppholdt han seg i England, U.S.A. og Kanada, der han arbeidet med helsespørsmål og saker vedrørende Norges forsyninger.»

At han arbeidet med helsespørsmål i såvidt fjerntliggende trakter som England, U.S.A. og Kanada, mens hans eget folk her hjemme slet seg gjennom tunge år, gir ham så vidt jeg skjønner rett til å tale om folk som sviktet og solgte høye verdier for ussel vinnings skyld. Men dette med at han arbeidet med saker vedrørende Norges forsyninger, må være rent tøv. Hvis det da ikke skal oppfattes som forløper for påstanden som rimeligvis en gang vil bli framsatt i full bredde: At det var England og Amerika, Johan Nygaardsvold og dr. Evng som sørget for det norske folks forsyninger under krigen.

Klaus

Husk kontingenten

tidspunkt kommer da Regjeringen og Stortingets presidentskap etter konferanse innkaller Stortinget til neste ordinære møte, å vareta rikets interesser og treffe de avgjørelser og beføyelser på Stortingets og Regjeringens degne, som må ansees for påkrevd av hensyn til landets sikkerhet og framtid.»

Intet storting har votert over et slikt forslag.

En av Stortingets presidenter har om dette uttalt bl. a.:

«At det ikkje blei votering kan vera eit uhell, men heng helst saman med at Stortinget såg det slik som president Hambro sa: «Stortinget bekrefter alene ved sin beslutning den generelle adgang til å gi provisoriske anordninger som Regjeringen har i den tid Stortinget ikke er samlet.» Det va rsoleis uturvande å gjera eit slikt vedtak.» Neri Valen i skriv til UK av 1945.

Ø.

Sikre Dem et godt fotografi av

KNUT HAMSUN

Send inn kr. 10,— til 8. Mai's eksp. og oppgi hvilket bilde De ønsker. Bildene leveres i format 18×24 cm, i mappe, fritt tilsendt.

---

send oss en postanvisning direkte til hovedkassen under adresse: **Forbundet, Kierschows gt. 5, Oslo** Skriv bakpå talongen: Årsbidrag for 1950.

Vi skal være mer enn fornøyd om hver eneste av våre meningsfeller sender oss sin tier, og jeg skal love ikke å plage ham om igjen før til neste år. Vil noen ofre oss mer av sin eventuelle overflod, skal vi ikke nekte ham å gjøre det. Desto hurtigere når vi fram.

Husk så til slutt på at Forbundet er en helt legal institusjon som arbeider i helt lovlige former og med helt lovlige midler. Å støtte opp under Forbundet er ingen forbrytelse.

Det er å hjelpe seg selv!

Forbundssekretæren.

Aftenpostens

— Forts. fra side 1 —

tilstede. Det vil si han gikk før han fikk høre det som han etterpå gikk opp i Aftenpostens redaksjon og skrev en såkalt musikk-kritikk av. Det var nemlig Aftenpostens **H. J. H.**

Bortsett fra et par hederlige unntakelser synes også andre Oslo-kritikere å ha mistet hodet — eller blitt offer for mindre sympatiske følelser.

La det være sagt: En hadde ventet større menneskelig modenhet, mere kunstnerisk takt hos vår hovedstads musikkritikere. At evangelietekster har en tendens burde ikke være en innvending mot dem eller mot deres anvendelse.

Men selvfølgelig går ikke 5 rystende år sporløst hen over et følsomt kunstnersinn. Det har aldri hendt, heller ikke for Monrad Johansen. Tendens inneholdt kanskje det meste av konserten. Det avgjørende er vel ikke tendens, men om konserten formår å flette en eventuell tendens inn i en kunstnerisk plan. Her og kun her bør den kunstneriske dom falle, på evnen til å holde fast ved dette står og faller vel til syvende og sist også kunstkritikeren selv.

quasimusiues.

Utenrikskronikk

Korstogfarerne.

Kan De huske Den blå divisjon? Det var den som henimot den annen verdenskrigs avslutning verget sin del av forsvarsmuren mot øst ved floden Wolchow, Ilmensjøens utløp i Ladoga. Når den britiske krigslederen Winston Churchill i dag høytidelig erklærer at nordamerikanernes kamp ved den 38. breddegrad i Korea i realiteten er et forsøk på å holde sivilisasjonenes og verdensfredens forsvarsmur mot kommunismen, er det for oss naturlig å trekke en sammenlikning med Den blå divisjons kamp ved Wolchow. På begge steder gjaldt og gjelder kampen sivilisasjonen mot barbariet, friheten mot slaveriet. Om Winston Churchill i dag skulle gjøre et forsøk på å finne noenslags sammenheng mellom sine vekslende hensikter og forskjellige oppfatninger fra Jalta fram til i dag, kunne han kanskje bli stillet overfor det paradox, at spaniere fra Den blå divisjon og nordamerikanere fra FN's frihetshær kunne få hilse på hverandre i en eller annen avsidesliggende sibirisk fangeleir.

Hvor er så i dag «den årerike allianse» mellom Vestens og Østens demokratier? «Det er et faktum», skrev Churchill like før den annen verdenskrigs avslutning, «at en spansk divisjon sendtes ut for å gi våre fiender hjelp mot vårt allierte Russland». Men i dag kan man fastslå uten motsigelse at den spanske antikommunistiske divisjon var det riktige uttrykk for Churchills mening av i dag. Forskjellen er bare den at Den blå divisjon gjorde sin innsats lenge før Churchill gjorde det i sin Fultontale. Nå, når ikke bare Atlantpakten er et faktum, men når Vestens demokratier står samlet om alle gode krefters innsats — også de tyske — for å avverge faren fra øst, kan den spanske presse, som beskjeftiger seg med disse spørsmål ikke nekte seg den fornøyelse å gjengi følgende avsnitt av Churchills meget omtalte brev til Franco i den blinde krigen «Jeg skulle villede Dem meget, Deres Exellense, om jeg ikke befridde Dem for den villfarelse at Hans Majestets regjering skulle kunne tenke seg å overveie noen maktgruppering i Vest-Europa eller annetsteds som bygget på fiendtlighet mot vår russiske allierte eller på det påståtte behov for forsvar mot ham. Hans Majestets regjerings politikk er fast bygget på det anglo-sovjetiske foredrag av 1942 og anser varigheten av det anglo-russiske samarbeide innen den fremtidige verdensorganisasjonens ramme som avgjørende ikke bare for dens egne interesser, men også for den fremtidige fred og velferd i Europa i dets helhet.»

Hvor mange kostbare år er ikke gått tapt og hvor mange ofre er ikke ytet siden den tid da brevet ble sendt og siden de forferdelige dager ved Wolchow, hvor Den blå divisjon ved grenselinjen mellom sivilasjonen og bolsjevismen kjempet for «den fremtidige fred og velferd i Europa»? Og kan man ikke slå fast at den spanske innsatsen bygger på en uforanderlig politisk oppfatning og en kristen pliktfølelse, spør den spanske presse. Og når det gjelder Korea-spørsmålet så er den spanske opinion bygget på folkets egen erfaringer fra et kommunistisk invasjonsforsøk. Den tiljubler nordamerikanernes reisning mot det kommunistiske overfall på sydkoreanerne, men samtidig som nordamerikanerne ofrer blod og liv i Korea, konstaterer den spanske presse at Frankrike jonglerer med sine regjeringer og Belgia splittes i en kamp om det skal beholde eller landsforvise sin konge mens England sysselsetter seg med sosiale eksperimenter og taler om valg og innenrikskonflikter. Dette skjer mens det strømmer ungdommer og veteraner — mange tidligere medlemmer av Den blå divisjon — til de amerikanske konsulater i Spania for å tilbyde sin tjeneste som frivillige i kampen mot kommunismen. For dem er det åpenbart at Sovjet-Russland spiller den samme rolle i Korea som i 1936 i Spania. Motspilleren er dennegang Truman-Amerika, og som antikommunistisk intervensjonsmakt opptrer USA dessuten mer åpent og direkte enn forgjengerne, Hitler-Tyskland og Mussolini-Italia gjorde i sin tid i Spania. Truman har tilslutt oppdaget at kommunismen er summen av alt ondt, den er frihetens og den menneskelige verdighets uforsonlige fiende, og det finnes ikke lenger noen mulighet for kompromis med denne tyranniets jernhånd. Dette sies altså nå, fem år etter at Stalin og Truman feiret sin fellesseir over kommunismens fremste fiende, fem år etter seiersmiddagen i Potsdam, da Jaltapolitikkens modne frukter var Stalins hovedrett, mens Truman som Roosevelts etterfølger måtte nøye seg med vodkaen og kaviaren. Det var ved denne festbankett at USA innbød Sovjet til å legge beslag på det halve Korea under forutsetning av at USA fikk beholde den annen halvdel som sin interessesfære.

Og så står vi midt oppe i striden i dag. Det blir et kjempearbeide for den amerikanske Herkules å rense opp i den Augiasstall, som en viss Franklin Delano Roosevelt etterlot seg og som Truman lot ligge så altfor lenge. Våre gutter som for 7—8 år siden kjempet i grenselandet mot øst og som med vestalliert velsignelse ble straffet med æreløshet og tvangsarbeide under oppsyn av kommunistiske vakter, ser med hoderysten på disse politikeres mangel på sund sans. Den norske legion og Den blå divisjon var korsfarere, dengang da de andre etterpåkloke forrådte Vestens kultur. Var deres offer forgjeves?

Brukte maskiner.

«Tempus» kunstgjødselspreder, «Bjørneruds» hakkelsmaskin «Werners» kornrensemaskin, samt en ny «Case» traktorkultivator, tilsalgs.

PER LIE, Kapp, Ø. Toten.

Navigatører og maskinfolk

søkes for 2 E Båter (Diesel).

Billett mrk. «Ny start nr. 406»

Dr. juris Gustav Smedals bok:

«Patriotisme og Landssvik»

sendes Dem portofritt mot innsendelse av kr. 12,— til vårt postgironr. 81827 eller direkte til **«8. Mai», Kr.sund N.**

Hallo Oslo

Nattvakt ved Ullevål sykehus søker vær. i Oslo. Bill. mrk. «Rolig nr. 425».

Enslig NS-dame

søker snild og pålitelig hushjelp til moderne leilighet, vestkant, Oslo. Eget værelse. Lønn etter avtale. Attester. Billett merket «Oslo V. nr. 419».

Fhv. offiser,

lensmann og sveitf. i AT u. okkp. ø. arb. Kontor, regnskap, arb.-leder, formann, sjåfør (off.pb.). Skogs-, jordbruks-, snekkerkyndig m. m. Tar gjerne forpaktning. Bill. mrk. «Altmuligmann nr. 417».

Juletrær.

Et parti trær, ca. 1000, kjøpes på rot i Vestfold, Østfold. Prisforlangende pr. stk.

Chr. Furuseth,
Nykirke

PASS PÅ!

Energiske selgere, agenter og forhandlere søkes mot **meget høy godtgjørelse** for Dr. jur. Gustav Smedals berømte bok **Patriotisme og Landssvik** Utsalgspris kr. 12,00 fint innb. Kommisjonslager mot referanse. Skriv straks.

KARL SEELAND
Oppegård st.

Opphold søkes

for vinteren av en eldre musikkutdannet dame, på trivelig sted hos musikalsk familie. Underviser gjerne i sang og musikk. Fordringsløs i kosthold. Skriftlige opplysninger til

T. B.
Mælagaten 21, Skien.

Nordmørspostens Trykkeri